

מדת בדת

לע"נ הגאון ר' בנימין בן רבי
דוד קורלנסקי זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

גליון 359 פרשת נשא תשע"ט

בכורות נא-נז

שיעון חזק חזמי בדרך קצרה

לתת נתינה גמורה א"כ זה נתינה גרועה ובאופן זה אין הבן פדוי.

ר"ל אומר שמפריש פדיון שחייב באחריותו לומדים מגזירה שוה ערך ערך מערכין, ורב דימי אומר בשם ר' יונתן שלומדים מהפסוק וכל בכור בניך תפדה ולא יראו פני ריקם ולומדים ריקם ריקם מעולת ראייה כמו ששם חייב באחריותו כך בפדיון הבן חייב באחריותו, ורב פפא מקשה וכי צריך פסוק נוסף למה שכבר למדו במשנה מיהיה לך ופדה תפדה, אלא אומר רב פפא שאכן לומדים מיהיה לך ור"ל דיבר על מה שכתוב ברישא שאם מת לאחר ל' יום אף שלא נתן יתן ולומדים מגזירה שוה ערך ערך מערכין ורב דימי למד מגזירה שוה ריקם ריקם מעולת ראייה כמו ששם יורשים חייבים אחר מות אביהם כך כאן האב חייב לאחר מות הבן.

משנה בכור נוטל פי שנים בנכסי האב אך לא בנכסי האם ואינו נוטל פי שנים בשבח ולא בראוי כבמוחזק,

דף נב וכן אשה בכתובה ובנות במזונותיהן ויבם שאינם נוטלים בשבח ובראוי כבמוחזק. **גמרא** בכור לא נוטל פי שנים בנכסי האם שכתוב לו משפט הבכורה שרק לאיש יש משפט בכורה ולא לאשה, ואינו נוטל בשבח שכתוב בכל אשר ימצא לו ומשם לומדים גם שאינו נוטל בראוי כבמוחזק,

שנינו שאשה לא נוטלת שבח בכתובתה יש להקשות מה החילוק בין אשה לבעל חוב ששנינו שנוטל בשבח ור' אבא מפרש ששנו כאן מקולי כתובה.

בנות לא נוטלות למזונותיהן בשבח ובראוי שתנאי כתובה ככתובה.

יבם לא נוטל בשבח ובראוי כי התורה קראה לו בכור, ואביי אומר שמדובר בשבח שהנכסים השביחו בין המיתה ליבום אבל מה שהשביח בין יבום לחלוקה הוא נוטל שהרי כתוב יקום על שם אחיו במת והרי הוא קם, ורבא סובר שאינו נוטל בשבח שבין יבום לחלוקה שהוא לגמרי כבכור שאין לו קודם חלוקה.

עמוד ב המשנה מוסיפה שכולם לא נוטלים בשבח לרבות שבח שבא מעצמו כמו תבואה שבשעת מיתה היא היתה שחת ועכשיו היא נעשתה שבלים או תמרים שהיו סמדר ונגמר בישראל.

המשנה מוסיפה שאינם נוטלים בראוי כבמוחזק לרבות נכסים שנפלו מאבי האב.

משנה אלו אינם חוזרים ביובל: בכורה, יורש את אשתו, יבם ולר"מ גם מתנה ולחכמים מתנה חוזרת ביובל כמכר, ור"א סובר שכולם חוזרים ביובל ור' יוחנן בן ברוקה אומר שהיורש את אשתו יחזיר לבני המשפחה וינכה להם מהדמים. **גמרא** טעמו של ר"מ הוא שרק במכר אמרה התורה שחוזר ביובל אך מתנה וירושה לא יחזרו ובככור נאמר לתת לו פי שנים שירושתו נקראת מתנה, ירושת אשתו לא חוזרת ביובל שירושת הבעל היא מדאורייתא.

חכמים סוברים שמתנה כמכר שכתוב תשובו לרבות מתנה, ושאר הדברים במשנה הם כירושה ובככור נאמר לתת לו פי שנים והוקש חלק בכורה לחלק פשוט שהיא ירושה שלא חוזרת ביובל, ור"א סובר כרבנן שמהפסוק תשובו למדו מתנה ובחלק בכור נאמר לתת שזה כמתנה, ויורש את אשתו חוזר שירושת אשתו היא מדרבנן, ויבם התורה קראה אותו בכור.

רב אסי אומר בשם ר' יוחנן שאחים שחלקו הם כלקותות ומחזירים זה לזה ביובל, ורב הושעיא מקשה הרי שנינו במשנה שבכורה לא חוזרת ביובל אמר לו ר' אלעזר שאין חוזרין הכוונה לבטלה לאבד את החלק בכורה אלא חולקים שוב, ורב ששת מקשה א"כ לר"א שסובר שחוזרים הכוונה לגמרי

דף נא חנן בישא היה צריך לשלם זוז והיה לו זוז שנפחתה צורתו והניזק לא יכל להוציאו וחנון תקע שוב באזנו ונתן לו את אותו הזוז.

יש להקשות מדוע המשנה מפרטת שוב שלושים של עבד וחמישים של אונס ומפתה הרי כבר כתבו בתחילה אונס ומוציא שם רע, ויש לומר שכיון שלא כתוב בהם שקלים היינו אומרים שזה סתם זוז, קמ"ל שלומדים אחד מהשני ובכולם זה שקל צורי.

בברייתא הוסיפו חוץ משקלים ומעשר וראיון, בשקלים שנינו מצרפים שקלים לדרכונות מפני משאוי הדרך, במעשר נאמר וצרת הכסף בידך ובראיון שנה רב יוסף שהטעם הוא שלא יביא לעזרה כסף שאינו טבוע.

משנה לא פודים בכור בעבדים ושטרות וקרקעות ולא בהקדשות אם כתב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים הוא חייב לתת לו אך בנו לא פדוי בכך לכן אם הכהן רצה לתת לו במתנה הוא רשאי, מי שהפריש את פדיון בנו ואבד הוא חייב באחריותו שכתוב יהיה לך ופדה תפדה. **גמרא** משנתינו לא כדעת רבי ששנינו שרבי אומר שבכל פודים בכור אדם חוץ משטרות, ורבי דרש בריבוי ומיעוט שכתוב ופדויו מכן חודש תפדה וזה ריבוי, בערכך כסף חמשת שקלים הוא מיעוט וכתוב תפדה לרבות ובדרשה של ריבוי מיעוט וריבוי מרבים ההכל וממעטים רק שטרות, ורבנן למדו בדרך כלל ופרט וכלל ופדויו מכן חודש תפדה הוא כלל, בערכך כסף חמשת שקלים פרט, תפדה הוא כלל נוסף ודורשים כעין הפרט שהוא דבר המיטלטל וגופו ממון כך כל דבר המיטלטל וגופו ממון, למעט קרקעות שאינם מיטלטלין ועבדים הוקשו לקרקעות ושטרות אין גופם ממון, ורבינא הקשה למרימר שמצאנו שרבי דרש בכלל ופרט וכלל ששנינו שר' יוסי בר' יהודה דרש בפסוק מרצע מנין לרבות סול וסירה ומחט ומקדח ומכתב וכתוב ולקחת כל דבר שנלקח ביד, ורבי דרש שכמו שמרצע הוא מתכת כך כל דבר ממתכת וביארו במחלוקתם שרבי דרש בכלל ופרט וכלל ולכן הוא למד רק כעין הפרט מתכת, ור' יוסי בר' יהודה דרש בריבוי מיעוט וריבוי ולכן הוא ריבה הכל, ויש לומר שאכן רבי דרש בכלל ופרט וכלל אך כאן הוא דרש בריבוי מיעוט וריבוי כדברי התנא שאצל ר' ישמעאל שכשכתוב כלל פעמיים דורשים בריבוי ומיעוט כמו לגבי סימני דגים שכתוב במים במים, אך רבנן סוברים כמו שאמרו בא"י שכל מקום שיש שני כללות סמוכים זה לזה מטילים פרט ביניהם ודורשים בכלל ופרט.

יש להקשות בדברי המשנה שלא פודים בהקדשות הרי ממילא אינם שלו, **עמוד ב** ויש לפרש במשנה שגם הקדשות אינם בכלל אלו להפדות בעבדים שטרות וקרקעות.

עולא אומר שאם כתב לכהן שהוא חייב לו ה' סלעים מדאורייתא בנו פדוי כשיתן אך חכמים גזרו שאינו פדוי שלא יאמרו שפודים בשטר, וכן שנה תנא לפני ר"נ שבנו פדוי לכשיתן, ור"נ אמר לו שהסתם הזה הוא כדעת ר' יוסי בר' יהודה או ר"א בן ר"ש אך לרבנן בנו אינו פדוי וכן הלכה.

המשנה אומרת שהכהן יכול לתת לו חזרה במתנה ושנינו במשנה את מה שכתוב בברייתא שאם נתן את החמש סלעים לעשרה כהנים יחד יצא, וכן אם נתן אותם זה אחר זה, וכן אם נטל הכהן והחזירו יצא וכך היה מנהגו של ר' טרפון שנטל והחזיר וחכמים שמעו מכך ואמרו עליו קיים זה הלכה זו ולכאורה קשה הרי הוא לא קיים רק את זה אלא הכוונה שהוא קיים אף את ההלכה הזו,

ר' חנינא היה רגיל לקבל פדיון ולהחזיר ופעם אחת כשקיבל הוא ראה את הנותן הולך ושב לפניו אמר לו ר' חנינא לא גמרת

שהבכור לא מקבל יותר, ורב חמא קרא על רב ששת טובה חכמה עם נחלה אמנם שמעת ברייתא אך לא שמעת מה שאמר רבין בשם ר' יוחנן ויש אומרים שר"א אמר בשם ר"א בן שמוע שאכן חוזרים ביובל זה לבטלה.

ר' יוחנן בן ברוקה אומר שהיורש את אשתו יחזיר לבני משפחה ויש לדקדק שאם הוא סובר שירושת הבעל דאורייתא א"כ מדוע יחזיר להם ואם ירושתו היא מדרבנן א"כ מדוע יקבל דמים, ויש לפרש שהוא סובר שירושת הבעל דאורייתא ומדובר שאשתו הורשה לו מקום קבורה ובגלל שיש בזה פגם משפחה אמרו חכמים שיקבל דמים ויחזיר לבני המשפחה וכמו ששנינו שמי שמכר את קברו ואת דרך קברו ומקום מעמדו ובית הספרו בני המשפחה באים וקוברים אותו בעל כרחו משום פגם המשפחה, ומה שכתוב במשנה ינכה מהדמים הכוונה לדמי קבר אשתו.

דף נג פרק מעשר בהמה

משנה מעשר בהמה נוהג בארץ ובחו"ל בפני הבית ושלא בפני הבית בחולין ולא במוקדשים ונוהג בבקר ובצאן ולא מעשרים מבקר על צאן, ונוהג בכבשים ועזים והם מתעשרים זה על זה, ונוהג בחדש וישן אך אינם מתעשרים זה על זה והיה מקום ללמוד מק"ו שאם חדש וישן שאין בהם איסור כלאיים זה עם זה בכ"ז לא מעשרים מזה על זה כבשים ועזים שהם כלאיים זה עם זה ודאי יתעשרו מזה על זה אך לומדים מהפסוק וצאן שמשמע שכל צאן הם אחד למעשר. גמרא לכאורה משנתנו שאומרת שמעשר בהמה נוהג בחו"ל היא לא כדעת ר"ע, ששנינו שר"ע אומר שלא מביאים מעשר בהמה מחו"ל שכתוב והבאתם שמה עולותיכם וזבחיכם ואת מעשרותיכם ומדובר בשתי מעשרות מעשר בהמה ומעשר דגן ומקום שמביאים מעשר דגן משם מביאים מעשר בהמה ומקום שלא מביאים מעשר דגן לא מביאים מעשר בהמה, ויש לומר שהמשנה היא גם לדעת ר"ע והוא דיבר להקרב אך להקדש קדוש גם מחו"ל וכך מדויק שהוא מביא את הפסוק והבאתם שמדבר על הקרבה ואף שהבא מחו"ל אינו קרב אך הוא קדוש להאכל במומו לבעלים.

המשנה אומרת שמעשר בהמה נוהג אפילו שלא בפני הבית, ובזמנינו הוא לא נוהג כדברי רב הונא שגזרו משום יתום שלא יכניסנו לדיר להתעשר ובזמן הבית לא גזרו כי אפשר להכריז על יתום אך לפ"ז גם בזמנינו יכריזו אלא מבאר רבא שהיום לא מפרישים שחששו לתקלה כמו ששנינו שלא מקדישים ולא מעריכים ולא מחרימים בזמן הזה ואם הקדיש או העריך או החריים הבהמה תיעקר ופירות כסות וכלים ירקבו ומעות וכלי מתכות יוליך לים המלח ועיקור נעשה ע"י שנועל דלת בפניה והיא מתה מעצמה, אך קשה א"כ לא נקדש בכורות בזמן הזה אך יש לומר שהקדושה לא תלויה בנו אלא בפטר רחם ויש לומר שעיקר הקושיא שלכתחילה יקנו את אזנו לעכו"ם כדי שלא יתקדש מעיקרא עמוד ב ויש לתרץ שיכול לתקן כדברי רב יהודה שאמר שמתור להטיל מום בבכור קודם יציאתו לאויר העולם, אך קשה שתקנה זו ניתן לעשות גם במעשר אך יש לדחות שאינו יודע מי יצא ואין לומר שישים אותו בראש העשרה שהרי נאמר לא יבקר בין טוב לרע ואין לומר שיטיל מום בכל עדרו שהרי מהרה יבנה המקדש ולא נמצא בהמות ללא מום להקרבה ואין לחשוש בכך לגבי בכור שהרי ניתן להקריב פשוטים אך לפ"ז ניתן להקריב לקוחים שפטורים ממעשר בהמה אך יש לומר שלא יהיה מצוי בלי מום שהרי אם בעל הבהמות יטיל מום בכל עדרו ומצוים מומים רבים שפוסלים בקדשים כגון בדוק שבעין לכן עדיף לא להגיע לתקנה זו כדי שימצאו בהמות להקרבה לעתיד לבא.

המשנה אומרת שמוקדשים פטורים ממעשר בהמה ולכאורה קשה שפשוט שהם פטורים שהרי אינם שלו, ויש לבאר שמדובר בקדשים קלים וכדעת ר' יוסי הגלילי, ששנינו שר' יוסי הגלילי שנה בפסוק ומעלה מעל בה' שהוא בא לרבות קדשים קלים שהם ממונו וא"כ היינו אומרים שיעשר אותם קמ"ל שלא שכתוב יהיה קודש ולא כשכבר היה קדוש, ומשמע שבגלל המיעוט לא מעשרים ולולא המיעוט היינו אומרים

שחל עליהם קדושת מעשר, וקשה שאם קדושה חמורה לא חלה על קדושה קלה ששנינו אחד קדשי מזבח ואחד קדשי דמים לא משנים אותם מקדושה לקדושה אך מקדישים אותם הקדש עילוי ומחרימים אותם א"כ ק"ו שקדושת מעשר לא תחול על קדשי מזבח, ויש לומר ששם מדובר בקדושת עולה שבהמה לא עומדת לכך אך כל בהמה עומדת למעשר ויחול קדושת מעשר לענין שלא ימכר ולא יגאל, קמ"ל שלא חל עליהם קדושת מעשר.

יש להקשות שנאמר שחדש וישן יתעשרו מזה על זה מק"ו שאם כבשים ועזים שהם כלאים זה בזה מתעשרים מזה על זה חדש וישן שאינם כלאיים זה בזה ק"ו שיתעשרו מזה על זה, ויש לומר שלומדים מהפסוק עשר תעשר שמדובר בשתי מעשרות מעשר בהמה ומעשר דגן וכמו שמעשר דגן לא מתעשר מחדש על הישן כך מעשר בהמה לא מתעשר מחדש על הישן ואין להקיש שכמו שמעשר דגן לא מפרישים ממין על שאינו מינו כך לא יפרישו מכבשים על עזים כי התורה רבתה וצאן אך קשה שיש ריבוי גם על חדש וישן מק"ו שהרי נאמר עשר תעשר להקיש ומהיכן יודעים למה להקיש ולמה לא להקיש, ומבאר רבא שכתוב שנה שנה שמקיישים לענין שנה ולא לדבר אחר.

שנינו במשנה שלא תורמים ממין על שאינו מינו ואם תרם תרומתו אינה תרומה ור' אמי אמר בשם ר' ינאי ויש אומרים שר' אמי אמר בשם ר"ל שלומדים מהפסוק כל חלב יצהר וכל חלב תירוש ודגן ואמרה התורה לתת חלב לזה וחלב לזה שיתן מעשרות לכל אחד בפני עצמו,

דף נד ומצאנו בפסוק רק תירוש ויצהר, ולעשר מתירוש על דגן ומדגן על דגן לומדים מק"ו שאם תירוש ויצהר שאינם כלאים זה בזה אינם מתעשרים מזה על זה תירוש ודגן ודגן ודגן שהם כלאים זה בזה ודאי לא יתעשרו מזה על זה, ולדעת ר' יאשיה שחיוב מלקות בכלאים הוא רק בזרע חיטה שעורה וחרצן יחד הוא ילמד את הק"ו שאם תירוש ויצהר שאינם כלאים זה בזה אפילו ע"י דבר אחר אינם מתעשרים מזה על זה תירוש ודגן ודגן ודגן שהם כלאים זה בזה ע"י דבר אחר ודאי לא יתעשרו מזה על זה, ושאר מין במינו שהמעשר שלהם מדרבנן לומדים שאינם מתעשרים מזה שכל מה שרבנן תקנו הוא כעין דאורייתא ובדאורייתא שני מינים לא מתעשרים מזה על זה, ורבא בר רב חנן מקשה לאביי א"כ במעשר בהמה שלא כתוב וכל מעשר בקר ומעשר צאן עמוד ב נלמד שיתעשרו מזה על זה אמר לו אביי שכתוב העשירי שיתן עשירי לזה ועשירי לזה, אך קשה שנאמר כך גם בכבשים ועזים ויש לומר שכתוב וצאן שכל צאן הם אחד לענין זה, אך קשה שנאמר שכל דגן אחד ואמר אביי שכתוב ראשיתם סמוך לדגן ולכן נותנים ראשית לכל אחד וכן אר' ר' אילעא שלומדים מראשיתם, ורבא אומר שלא צריך ללמוד מראשיתם אלא שדוקא בצאן שייך לומר כל צאן אחד שאם נאמר שמחלקים בין כבשים לעזים א"כ יש לכתוב וכל מעשר בהמה ואין לומר שא"כ היינו מרבים חיה בכלל בהמה שודאי יש ללמוד בגזירה שוה תחת תחת מקדשים למעט חיה והיינו לומדים שכבשים ועזים לא מתעשרים זה על זה מק"ו מחדש וישן א"כ התורה פרטה בקר וצאן ללמד שרק בקר וצאן לא מתעשרים מזה על זה אך כבשים ועזים מתעשרים זה על זה, אבל לגבי דגן לא צריך לכתוב דגן למעט שאר מינים ולכן אין לומר כל דגן אחד, ורב הונא בר ר"נ מקשה שנאמר להיפך שהתורה כתבה בקר וצאן לומר שהם מתעשרים מזה על זה שאם היה כתוב בהמה היינו לומדים בק"ו מחדש וישן ומר זוטרא בר ר"נ אמר לו שרבא מודה שלומדים מהעשירי עשירי לבקר ועשירי לצאן, וללישנא בתרא רבא אמר שבלי הפסוק העשירי אין לומר שבקר וצאן יתעשרו מזה על זה כי הוקש מעשר בהמה למעשר דגן שאינו מתעשר ממין על שאינו מינו, אך קשה שרבא עצמו למד לעיל מהפסוק שנה שהוקש לענין שנה ולא לענין אחר ויש לומר שרבא חזר בו ממה שלמד משנה ועוד יש לומר שאחד מהמיררות הם דברי רב פפא תלמידו.

משנה ניתן לצרף בהמות לעשרם כשיעור מלא רגל בהמה רועה שהוא ט"ז מיל, אם היו ביניהם ל"ב מיל אינם מצטרפים, ואם היו לו באמצע יכול להביא ולעשרם באמצע, ר"מ אומר שנהר הירדן מפסיק למעשר בהמה ולא מצטרפים בהמות משני צדדיו. **גמרא** רבה בר שילא אומר שלומדים את השיעור של בהמה רועה מהפסוק עוד תעבורנה הצאן על ידי מונה וחכמים קבלו שבששה עשר מיל שולטות עיני הרועה.

המשנה אומרת שבל"ב מיל אינם מצטרפים ומשמע שפחות מכך מצטרפים ויש להקשות ויש לאמר בתחילה שיעור ט"ז מיל ולא יותר ויש לומר שהמשנה מחדשת בסיפא שאם היו לו באמצע יכול להביא מכאן ומכאן ולעשרן באמצע ולכן ביחד השיעור הוא ל"ב מיל.

לדעת רב מצטרפים חמש מכל צד עם החמש שנמצאות באמצע שהם נמשכות לכאן או לכאן ולשמואל מועיל גם אם יש אחד באמצע ויש חמש מכל צד, שרואים את הרועה כאילו הוא באמצע וזה בכלל מונה,

דף נה יש להקשות ששינוי שאם היו לו חמש בכפר חנניה וחמש בכפר עותני אינם מצטרפות עד שיהיה לו אחת בציפורי וזה לא כדעת רב שצריך חמש באמצע ושמואל ביאר לדעת רב שמדובר שיש לו תשע בצד אחד ותשע בצד השני ואחת באמצע שהיא ראויה להמשך לכל צד,

רב פפא אומר שלשמואל הרועה עצמו מצרפם ואפילו כליו של הרועה מצרפים ורב אשי מסתפק אם כלבו של הרועה מצרף או לא שהרי הוא קורא לו והוא בא א"כ אינו מצטרף או שלעתים אינו בא אליו והרועה הולך אליו וא"כ הוא מצרף, ונשאר בתיקו.

לר"מ הירדן מפסיק ואמר ר' אמי שהירדן הוא הפסק רק כשאין גשר אך כשיש גשר הוא מצרפם, ומשמע שהחסרון בנהר הוא שאינם קרובות, ויש להקשות ששינוי שאם היו לו משני עברי הירדן או בשני מחוזות כגון נמר ונמרי אינם מצטרפות וכ"ש חו"ל והארץ והרי מדובר אפילו כשאין נהר ובכ"ז משני עברי הירדן אין צירוף, אלא אמר ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שר"מ למד מהפסוק והירדן יגבול אותו לפאת קדמה שהפסוק עשאו גבול בפני עצמו, אך קשה א"כ נאמר כך בכל גבולי השבטים שכתוב בהם ותאר הגבול ועלה הגבול ודינם יהיה כמו הארץ וחו"ל, ויש לומר שכתוב זאת תהיה לכם הארץ לגבולותיה סביב שכל א"י היא כגבול אחד וזה לא כולל את הירדן כי כתוב ארץ ולא ירדן, ולר' חייא בר אבא מובן מדוע כתוב דוקא ירדן אך לר' אמי קשה שדין זה הוא בכל נהר בלי גשר.

נחלקו תנאים לגבי הירדן ששינוי שר' יהודה בן בתירא דרש בפסוק כי אתם עוברים את הירדן ארצה כנען שרק הארץ היא כנען ולא הירדן ורשב"י למד מהפסוק מעבר לירדן קדמה מזרחה וכמו שיריחו היא ארץ כנען כך הירדן הוא ארץ כנען.

רבה בר בר חנה אומר בשם ר' יוחנן שהירדן נקרא רק מבית יריחו ולמטה, ואין לומר שהנ"מ היא לגבי נודר מהירדן שהרי פשוט שלגבי נדר הולכים אחר לשון בני אדם והוא נאסר בכל מקום שהוא נקרא כך, אלא הנ"מ היא למעשר בהמה שרק משם הוא מחלק למעשר בהמה וכן שינוי שהירדן יוצא ממערת פמיס והולך בימה של סיכני ובימה של טבריה ובימה של סדום והוא הולך ונופל לים הגדול ואין ירדן אלא מבית יריחו ולמטה, ואמר ר' חייא בר אבא בשם ר' יוחנן שהוא נקרא ירדן על שם שהוא יורד מדן ור' אבא אמר לרב אשי אתם למדתם משם אך אנו למדנו מהפסוק ויקראו לו ללשם דן כשם דן אביהם ור' יצחק אמר שלשם זו פמיס ושינוי שהירדן יצא ממערת פמיס, ורב כהנא אמר שזכרותו ועיקרו של הירדן הוא מערת פמיס וכשאדם נדר שלא ישתה ממערת פמיס הוא נאסר במימי הירדן, עיקרו של הדם הוא הכבד וכמו שאמר ר' יצחק שכבד שנימוח הוא מטמא בשיעור רביעית, עיקרם של המים הוא פרת כמו שאמר רב יהודה בשם רב שהנודר ממי פרת נאסר בכל מימות שבעולם, ויש לדקדק שאם נדר שלא ישתה ממי פרת א"כ הוא אמר שלא ישתה רק מפרת אך הוא ישתה משאר נהרות אלא מדובר שהוא נדר שלא ישתה ממים

שבאו מפרת ואז הוא נאסר בכל המים וכמו שאמר רב יהודה בשם רב שכל הנהרות שבעולם באים מג' נהרות ואותם ג' נהרות באים מפרת **עמוד ב** ויש להקשות הרי יש מעיינות שגבוהות מפרת אמר רב משרשיא שהם באים מפרת ועולים בהרים כמו סולם, ויש להקשות שנאמר והנהר הרביעי הוא פרת מבאר ר"נ בר יצחק או רב אחא בר יעקב שכתוב **הוא** פרת שהוא הנהר הראשון שעליו נאמר ונהר יוצא מעדן, שינוי בברייתא שר"מ אמר ששמו של פרת הוא יובל שכתוב והיה כעץ שתול על מים ועל יובל ישלח שרשיו והוא נקרא פרת שמימיו פרים ורבים ללא גשמים וזה כדברי שמואל שהנהר מתברך ממקורו וזה לא כדברי רב שר' אמי אמר משמו שכשיש מטר בא"י הסימן לכך הוא הנהר פרת שהוא מתברך מגשמי א"י, אביו של שמואל עשה לבנותיו מקוה בימי ניסן שאין לטבול בנהר שרוב מימיו מי גשמים כדברי רב שנהר פרת מתברך מגשמי א"י וגשמים לא מטהרים בזחילה ובימי תשרי הוא עשה לבנותיו מחצלאות שהן יטבלו עמם בנהר מפני הטיט, ושמואל שאמר שפרת מתברך ממקורו בלי גשמים חלק על דבריו שאמר שמי נהר לא מטהרים בזוחלים מלבד פרת בימי תשרי ולדבריו כאן ניתן לטבול בו כל השנה.

משנה מי שלקח בהמה או שנתנה לו במתנה פטור ממעשר בהמה. **גמרא** רב כהנא אומר שלקוח וניתן במתנה פטור ממעשר שנאמר בכור בניך תתן לי כן תעשה לשורך לצאנך, דף נו כמו שלא שייך לקוח בבניך כך לא שייך מעשר בצאן ובקר בלקוח ובמתנה, ויש להקשות הרי פסוק זה נאמר בבכור ויש לומר שכתוב בפסוק כן תעשה וזה מיותר בבכור שהרי אינו בעשיה שקדושתו מרחם אלא זה הולך על מעשר בהמה ואין לומר שילמדו מזה לחטאת ואשם שעדיף ללמוד כמו בנך שאינו על חטא כך בשורך וצאנך לא מדובר בבאים על חטא ואין לומר שילמדו מזה לעולה ושלמים שעדיף ללמוד כמו בנך שאינו בנדר ונדבה כך צאנך ושורך לא מדובר בבאים בנדר ונדבה, ואין לומר שילמדו מזה לעולת ראה שעדיף ללמוד כמו בנך שלא קבוע לו זמן כך מדובר בשורך וצאנך שלא קבוע לו זמן, אך קשה שנלמד כמו בנך שלא שייך כלל בלקוח ואילו במעשר שייך לקוח שהרי ר' אסי אמר בשם ר' יוחנן שאם לקח עשרה עוברים במעי אמם כולם נכנסים לדיר למעשר, ויש להקשות לר' יוחנן ממשנתנו שאומרת שהלקוח ושניתן לו במתנה פטור ממעשר בהמה ור"א אמר שהוא ראה את ר' יוחנן בחלומו על מה שבארתי בענין שבפסוק כתוב תעשה שהמיעוט נאמר רק בשעת עשייה שהם ראויים להתעשר, ור"ש בן אליקים הקשה לר"א ששינוי שפטור לקוח חל על מחוסר זמן ואף שאינו שעת עשייה אמר לו ר"א שזה לא משנה שיש לשנותה ואם אכן שנו אותה זה רק לדעת ר"ש בן יהודה שאמר בשם ר"ש שמחוסר זמן נכנס לדיר למעשר שהוא כבכור שהוא קדוש לפני זמנו וקרב אף לאחר זמנו כך מחוסר זמן קדוש לפני זמנו וקרב לאחר זמנו.

תלמיד שנה לפני רב שיש אתנן שנכנס לדיר להתעשר באופן שנתן לה ואח"כ לקחו ממנה וקשה הרי בכל מקרה הוא פסול למעשר מצד לקוח, ויש לומר שנשמט למקשה מה שאמר רב אסי בשם ר' יוחנן שאם לקח עשרה עוברים במעי אמם כולם נכנסים לדיר להתעשר **עמוד ב** ויש להקשות שבמקרה כזה הזונה תעשר ויש לומר שמדובר בכותית אך קשה שנעמיד בישראלית והיא עצמה תעשר ורואים מכאן שזונה ישראלית זה לא נאסר מדין אתנן כדברי אב"י שרק זונה כותית אתננה אסור וכהן שבא עליה אינו לוקה משום לא יחלל זרעו ואילו ישראלית אתננה מותר וכהן שבא עליה לוקה משום לא יחלל זרעו ובכותית לומדים גזירה שוה תועבה תועבה מעריות כמו שבעריות לא תופס קידושין כך בזונה מדובר באשה שלא תופס בה קידושין, וכהן שבא עליה אינו לוקה כי כתוב לא יחלל זרעו ובכותית הזרע לא מתיחס אליו.

משנה אחים ושותפים שחלקו אם בחלוקה הם חייבים בקלבון לנתינת שקלים הם פטורים ממעשר בהמה ואם הם חייבים בחלוקה הזו במעשר בהמה הם פטורים מקלבון בנתינת שקלים אם קנו בהמה בתפוסת הבית חייבים במעשר בהמה

ושנאמר השחתה זה דבר ערוה וע"ז ערוה שכתוב כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ וע"ז שכתוב פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל דמות כל סמל תבנית זכר או נקבה ורק מה שמוסל פוסל בו דבר ערוה וע"ז פוסל בו ובמעשר בהמה מום לא פוסל שכתוב לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו ולכן לא פוסל דבר ערוה וע"ז רובע ונרבע כלול בדבר ערוה, מוקצה ונעבד זה ע"ז, ואתנן שיין לערוה ומחיר הוקש לאתנן, וטומטום ואנדרוגינוס אינם פסולים כי רק ספק זכר או נקבה ור"ש בן יהודה סובר שנאמר בקדשים זכר ודאי ונקבה ודאית למעט טומטום ואנדרוגינוס ופסול למעשר כי לומדים תחת תחת מקדשים.

שנו בברייתא שהכל נכנסים לדיר להתעשר מלבד כלאים טריפה וזה דברי ר"א בן ר' יהודה איש כפר ברתותא שאמר בשם ר' יהושע, ור"ע אמר שהוא שמע מר' יהושע גם יוצא דופן ומחוסר זמן ויתום ויש להקשות אם ת"ק למד תחת תחת מדוע הוא לא מיעט יוצא דופן מחוסר זמן ויתום ואם הוא לא למד אמנם טריפה התמעט מכל אשר יעבור וטריפה אינה עוברת אך מנין הוא מיעט כלאים, ויש לומר שהוא למד תחת תחת אך ביוצא דופן **עמוד ב** הוא סובר כר"ש שהוא ולד גמור ולא כר' יוחנן שמייעט יוצא דופן ולענין מחוסר זמן הוא סובר כר"ש בן יהודה שכשר במעשר בהמה ולגבי יתום מדובר שהעור קיים ור' יהושע לשיטתו שאפילו שחט את אמו והשליח קיים הוא לא יתום.

ר' **ישמעאל** בן סתריאל מערקת לבינה העיד לפני רבי שבמקומם מפשיטים את הבהמה שמתה ומלבישים את החי, ואמר רבי א"כ התגלה טעמו של ר' יהושע במשנה שהוא לא נקרא יתום כי נראה לו שאמו קיימת, עוד העיד ר' ישמעאל שלחזירים במקומם יש ס' ריבוא קלפים בבית המסס שלהם, עוד הוא העיד שפעם נפל ארז במקומם ועברו על חודו שש עשרה קרונוות, עוד העיד שפעם אחת נפלה ביצת עוף בר יוכני על מקומם והיא הטביעה שישים כרכים ונשברו ג' מאות ארזים, ויש להקשות וכי מותר לה להזיק הרי נאמר כנף רננים נעלסה והוא ראשי תבות נושא עולה ומתחטא אמר רב אשי שהיא היתה ביצה שאינה ראויה לאפרוח ולכן היא השליכה אותו.

משנה יש שלש גרנות לעשר מעשר בהמה לר"ע הם פרוס הפסח ופרוס עצרת ופרוס החג ולבן עזאי כ"ט אדר א' סיון וכ"ט באב, ור"א ור"ש אומרים בא' ניסן וא' סיון וכ"ט באלול ולא אמרו א' תשרי כי זה יו"ט ולא מעשרים ביו"ט לכן הקדימו לכ"ט אלול, ור"מ אומר שבא' אלול הוא ר"ה למעשר בהמה ובן עזאי סובר שהאלוליים מתעשרים לעצמם, כל הנולדים מא' תשרי עד כ"ט אלול מצטרפים ואם נולדו חמשה קודם ר"ה וחמשה אחרי ר"ה אינם מצטרפים, אם נולדו חמשה לפני הגורן וחמשה אחרי הגורן הם מצטרפים וא"כ מה שנאמרו שלש גרנות שעד שלא הגיע הגורן מותר למכור ולשחוט ואם הגיע הגורן לא ישחוט בלי מעשר ואם שחט פטור. **גמרא** רבה בר שילא מבאר שנאמרו שלש זמנים בגלל שיש מבכירות בניסן ומאחרות יותר וקייציות, ורב תנחום בן ר' חייא איש כפר עכו מבאר מדוע דוקא בזמנים הללו.

ואם לא נפלה להם בהמה הם פטורים ואם הם חלקו וחזרו והשתתפו חייבים בקלבון והם פטורים ממעשר בהמה. **גמרא** שנו בברייתא שמהפסוק יהיה לך ממעטים של שותפות ואין לומר שממעטים גם בקנו בתפוסת הבית כי כתוב יהיה ואף שפסוק זה נאמר בבכור אך אין צריך לדרוש בבכור שהרי שותפים לא פטורים מבכורה שנאמר ובכורות בקרכם וצאנכם לכן ממעטים מהפסוק מעשר בהמה.

ר' **ירמיה** אומר שלפעמים חייבים במעשר ובקלבון ולפעמים פטורים ממעשר וקלבון ולפעמים חייבים בקלבון ופטורים ממעשר בהמה ולפעמים חייבים במעשר בהמה ופטורים מקלבון, אם חלקו בכספים ולא בבהמות חייבים בזה ובוזה, אם חלקו בבהמות ולא בכספים פטורים מזה ומזה, ואם חלקו בבהמות ובכספים חייבים בקלבון ופטורים ממעשר בהמה, ואם לא חלקו בבהמות ובכספים חייבים במעשר בהמה ופטורים מקלבון, ולכאורה קשה שזה פשוט ומה חידש ר' ירמיה ויש לומר שעיקר חידושו הוא בחלקו בבהמות ולא בכספים שהיינו אומרים שאם חלקו בבהמות א"כ גילו דעתם שהם עומדים לחלק הכל ויתחייבו גם בקלבון קמ"ל שלא, ורב ענן אומר שהם פטורים ממעשר בהמה רק באופן שהם חלקו גדיים כנגד גדיים ותישים כנגד גדיים אך אם הם חילקו גדיים כנגד גדיים ותישים כנגד תישים אומרים שזה חלקו שהגיע לו משעה ראשונה ונשאר על זה שם ירושה שחייב במעשר בהמה, ור"נ סובר שגם בחלקו גדיים כנגד גדיים ותישים כנגד תישים לא אומרים שזה חלקו שהגיעו משעה ראשונה, ור' אלעזר אומר שהמשנה מדברת כשחלקו תשעה כנגד עשרה או י' כנגד ט' אך אם חלקו י' כנגד י' וט' כנגד ט' אומרים שזה חלקו שהגיעו משעה ראשונה, ור' יוחנן אומר שגם בחלקו ט' כנגד ט' וי' כנגד י' לא אומרים שזה חלקו שהגיעו משעה ראשונה.

דף נז ור' יוחנן לשיטתו שר' אסי אמר משמו שאחים שחלקו הם כלקוחות והם מחזירים זה לזה ביובל כי אין ברירה בירושה, ור' יוחנן חידש גם כאן וגם לגבי יובל שאם הוא היה מחדש במעשר בהמה היינו אומרים שרק כאן למדו מבנין שכמו שבנין הוא בכרור לך כך שורך וצאנך מדובר בכרורים לך אך לגבי יובל היינו אומרים שרק מכר חוזר ביובל וירושה ומתנה לא חוזר ביובל, ואם ר' יוחנן היה אומר בשדה היינו אומרים שמחזירים את השדה לחומרא אך לגבי מעשר בהמה הוא לא יפטור להקל, ויש להקשות ששנינו ששותפים שחלקו אחד נטל עשרה ואחד נטל תשעה וכלב הבהמות שכנגד הכלב אסורים ושעמו מותרים ואם נאמר שיש ברירה נברור אחד מהבהמות אל מול הכלב ונתיר את השאר אמר רב אשי שאכן כשכולם שוים ניתן לברר כך אך מדובר שאינם שוים במחירם והכלב שוה כמו אחד ועוד משהו ולכן אי אפשר לעשות אחד כנגדו שהמשהו נמשך כנגד כולם.

משנה הכל נכנסים לדיר להתעשר חוץ מכלאים וטריפה ויוצא דופן ומחוסר זמן ויתום, יתום היינו שאמו מתה או נשחטה ואח"כ ילדה אותו ור' יהושע אומר שאפילו אם נשחטה האם והעור שלה קיים זה לא נקרא יתום. **גמרא** נאמר בקדשים **שור או כשב** וממעטים כלאים **מאו עז** ממעטים נדמה **מכי יולד** ממעטים יוצא דופן **מוהיה שבעת ימים** ממעטים מחוסר זמן **מתחת אמו** ממעטים יתום, ור' ישמעאל בן ר' יוחנן בן ברוקה לומד בגזירה שוה שנאמר במעשר בהמה תחת השבט ונאמר תחת אמו כמו ששם ממעטים את כל הנ"ל כך במעשר בהמה ממעטים אותם וכמו שכאן ממעטים טריפה מכל אשר יעבור כך שם ממעטים טריפה.

המשנה אומרת הכל לרבות מה ששנו בברייתא רובע נרבע מוקצה ונעבד אתנן מחיר וטומטום ואנדרוגינוס שכולם נכנסים לדיר להתעשר ור"ש בן יהודה אומר בשם ר"ש שטומטום ואנדרוגינוס לא נכנסים לדיר להתעשר, ויש להקשות שאם התנא של משנתנו למד גזירה שוה תחת תחת מקדשים א"כ גם אלו שריבו מהכל לא יתעשרו ואם לא לומדים תחת תחת א"כ מנין למעט כלאיים טריפה ויוצא דופן ויש לומר שהתנא למד תחת תחת אך מה שריבו מהכל למדו מהפסוק כי משחתם בהם מום במ לא ירצו לכם ושנו אצל ר' ישמעאל שכל מקום